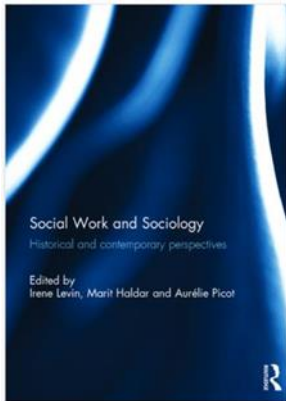

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

รองศาสตราจารย์ ดร.พงษ์เทพ สันติกุล¹

Associate Professor Pongthep Suntigul, Ph.D.²

Social Work and Sociology Historical and Contemporary Perspectives

บรรณาธิการ: Irene Levin, Marit Halder และ Aurélie Picot

สำนักพิมพ์: Routledge Taylor&Francis Group, London.

ปีที่พิมพ์: ค.ศ. 2016

จำนวนหน้า 131 หน้า

"Social Work and Sociology Historical and contemporary perspective"

เคยมีความสงสัยส่วนตัวว่าทำไมคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ แยกตัวออกจากคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ เมื่อมาเจอหนังสือเล่มนี้จึงไม่รีรอที่จะหยิบขึ้นมาอ่าน และได้พบความจริงว่าสังคมศาสตร์และสังคมสงเคราะห์ศาสตร์เคยมีประสบการณ์ร่วมกันมาก่อน และในปัจจุบันก็ยังคงมีความสัมพันธ์กันหลายๆ ด้าน

ในระหว่างการประชุมวิชาการ World Congress of Sociology ณ เมือง Gothenburg ปี ค.ศ. 2010 กลุ่มนักวิชาการที่สนใจความสัมพันธ์ระหว่างสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ (Social Work) กับสังคมวิทยา (Social Science) ได้มานำเสนอแลกเปลี่ยนความ

¹ อาจารย์ประจำคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

² Lecture at Faculty of Social Administration, Thammasat University, Thailand

E-mail : advisor.sw@gmail.com

คิดเห็นซึ่งกันและกัน นักวิชาการเหล่านี้ต่างมีความสงสัยว่าทำไมสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ (Social Work) กับสังคมวิทยา (Social Science) ต้องแยกออกจากกัน

นักวิชาการตะวันตกกลุ่มนี้มีความสงสัยร่วมกันว่าสังคมศาสตร์และสังคมสงเคราะห์ศาสตร์เมื่อแยกออกจากกันแล้วทำไมถูกมองอย่างแยกส่วนว่าเป็นศาสตร์ที่ไม่เกี่ยวข้องกัน ในขณะที่นักวิชาการที่ทำหน้าสอนสังคมศาสตร์ได้นำเนื้อหาของสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ไปบูรณาการในการสอนของตน และนักวิชาการที่สอนสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ก็นำสังคมศาสตร์ไปบูรณาการกับการสอนของตนโดยไม่ได้มีการแยกส่วนกันแต่อย่างใด

ภายหลังการอธิบายแลกเปลี่ยนกันในวันนั้นทำให้นักวิชาการกลุ่มนี้สรุปความคิดร่วมกันได้ว่า พวกเขาไม่สามารถระบุให้ชัดเจนลงไปว่าตนสอนสังคมศาสตร์หรือสังคมศาสตร์เช่นก่อนหน้านี้

หนังสือเล่มนี้เป็นผลลัพธ์จากการสนทนากันในครั้งนั้น โดยนำเสนอผลงานของนักวิชาการที่สนใจความสัมพันธ์ระหว่างสังคมศาสตร์และสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างศาสตร์ทั้งสองอย่างจริงจัง หนังสือเล่มประกอบด้วยบทความที่มีประเด็นหลากหลายทั้งในเชิงประวัติศาสตร์ ทฤษฎี และการปฏิบัติ ทุกบทความเคยนำเสนอในวารสาร Nordic Social Work Research, Volume 5, 2015-Issue supplement 1

ในอดีตสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสังคมวิทยาเป็นศาสตร์ที่รวมกันอยู่ในรูปแบบบูรณาการศาสตร์ (Interdisciplinary) โดยสังคมวิทยาเป็นการศึกษาระดับทฤษฎีควบคู่กับการศึกษาสังคมสงเคราะห์ในระดับปฏิบัติ แต่ในปัจจุบันปรากฏว่าศาสตร์ทั้งสองกลับแยกกันอยู่ ทั้งที่ในอดีตนั้นต่างเป็นศาสตร์ที่มีการเรียนรู้สอดคล้องสนับสนุนซึ่งกันและกัน หนังสือเล่มนี้ไม่ได้มีวัตถุประสงค์นำเสนอความเหมือนหรือความต่างของศาสตร์ทั้งสอง แต่มุ่งให้ผู้อ่านเกิดคำถามถึงความสัมพันธ์ระหว่างศาสตร์ทั้งสอง

ย้อนกลับไปในปี ค.ศ.1892 มหาวิทยาลัยชิคาโก เปิดสอนหลักสูตรสังคมศาสตร์เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสังคมอเมริกันไปสู่สังคมอุตสาหกรรม และอนุญาตให้ผู้หญิง

เข้าเรียนได้ ปรากฏว่ามีผู้หึงมาสมัครเรียนเป็นจำนวนมากจนหลักสูตรไม่สามารถรองรับได้

สังคมอเมริกันในยุคนั้นเป็นสังคมชายเป็นใหญ่ มองว่าผู้ชายเท่านั้นเหมาะสมที่จะเรียนรู้ทางทฤษฎีเพื่อจะเป็นผู้นำในการปฏิบัติงานเมื่อสำเร็จการศึกษา ในขณะที่มองว่าผู้หญิงเหมาะที่จะเรียนด้านปฏิบัติมากกว่า

ในปี ค.ศ.1920 มหาวิทยาลัยชิคาโกเปิดหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์เป็นครั้งแรก และโดยไม่ตั้งใจ นักศึกษาหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง ในขณะที่นักศึกษาหลักสูตรสังคมวิทยาส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย สาเหตุสำคัญที่นักศึกษาหญิงเลือกมาเรียนหลักสูตรสังคมสงเคราะห์เพื่อหลีกเลี่ยงหนีจากการเป็นนักศึกษาชั้นสองเมื่อเรียนในหลักสูตรสังคมวิทยาร่วมกับนักศึกษาชาย

ปรากฏการณ์การแบ่งแยกระหว่างศาสตร์และเพศทำให้สังคมวิทยาขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเพศหญิง ในขณะที่สังคมสงเคราะห์ขาดความชอบธรรมของเพศชาย

ปัจจุบันการเรียนสังคมสงเคราะห์ศาสตร์มีแนวโน้มมุ่งเน้นให้ความสนใจกับการศึกษาในระดับปัจเจก (Individual Oriented Method) เช่น การสัมภาษณ์ การให้คำปรึกษา และเทคนิคการปฏิบัติงานที่ได้รับอิทธิพลจากความรู้ด้านจิตบำบัด

ในขณะที่สังคมวิทยาให้ความสำคัญกับเรื่องเสรีภาพขององค์กรและปัจเจก การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการพัฒนา มีการเปลี่ยนจากการศึกษาปัจเจกบุคคลในสังคมมาเป็นเรื่องของโครงสร้างทางสังคมซึ่งเป็นส่วนรวมของบุคคลแทน

แม้ว่าเราจะสามารถแยกการเรียนการสอนสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ออกจากสังคมวิทยาได้ แต่ในความเป็นจริงแล้วศาสตร์ทั้งสองไม่สามารถแยกออกจากกันได้อย่างชัดเจน

ในบทนำบรรณาธิการได้ตั้งคำถามที่น่าสนใจต่อผู้อ่านว่า เราสามารถแยกขอบเขตของศาสตร์ระหว่างสังคมสงเคราะห์ศาสตร์กับสังคมวิทยาออกจากกันได้อย่างไร เด็ดขาดจริงหรือ ถ้าอย่างนั้นทฤษฎีของ Michael Foucault จะนับเป็นทฤษฎีด้านสังคมวิทยา ปรัชญา หรือสังคมสงเคราะห์ และทฤษฎีการวินิจฉัยทางสังคม (Social Diagnosis)

ของ Mary Richmond จะนับเป็นทฤษฎีสังคมสงเคราะห์ หรือจิตวิทยา หรือสังคมวิทยา เพราะโดยความเป็นจริงแล้วการตอบคำถามดังกล่าวให้ชัดเจนจนไร้อรรถสัจนัยนั้นทำได้ลำบากยากยิ่ง

หนังสือเล่มนี้แยกออกได้เป็น 2 ส่วน 8 บท ส่วนแรกเป็นเรื่องของประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสังคมวิทยาในส่วนนี้ประกอบด้วยบทความ 4 บทความ ในส่วนที่สองเป็นเรื่องของพัฒนาการด้านทฤษฎีทั้งของสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสังคมวิทยาในส่วนนี้ประกอบด้วยบทความอีก 4 บทความเช่นเดียวกัน

บทความที่ 1 Sociological social workers: a history of the present? เขียนโดย Ian Shaw ศาสตราจารย์กิตติคุณคณะสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยยอร์ก ประเทศอังกฤษ และศาสตราจารย์คณะสังคมศาสตร์และสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยแอลเบอร์ก ประเทศเดนมาร์ก

Shaw นำเสนอบทความซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยของเขาเรื่อง “เอกลักษณ์และจุดมุ่งหมายของสังคมสงเคราะห์” (Identity and Purpose of Social Work) ซึ่งมีจุดกำเนิดมาในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรม เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ศาสนา การศึกษา การเมือง อย่างรวดเร็ว รวมทั้งการยกระดับของปรัชญา การเกิดขึ้นของศาสตร์ด้านสังคมสงเคราะห์นี้ถูกเรียกรวมว่า สังคมศาสตร์ (Social Science)

ในบทความนี้ Shaw แนะนำให้เราลึ้มสิ่งที่เคยรับรู้มาว่าสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสังคมศาสตร์เป็นศาสตร์ที่แยกออกจากกันเช่นที่เราเคยรับรู้มาตลอด และนำเสนอสิ่งที่เรียกว่า “Sociological Social Work”³ โดยขอว์ตั้งคำถามถึงธรรมชาติและขอบเขตของสังคมสงเคราะห์ทั้งในฐานะวิชาการและวิชาชีพ

Shaw นำเสนอความคิดเกี่ยวกับ Sociological Social Worker ว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับบริบทแวดล้อม ผู้ใช้บริการและเป็นปฏิบัติการแทรกแซงของ Social Worker

³ Sociological Social Work แปลตรงตัวคือ สังคมสงเคราะห์ ซึ่งผู้อ่านที่เป็นคนไทยจะสับสนเนื่องจากมีการแปลคำว่า “Social Work” เป็น สังคมสงเคราะห์ เช่นกัน ดังนั้นผู้เขียนจึงเลือกใช้ทับศัพท์เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกับนัยที่ขอว์ต้องการนำเสนอ

บทความที่ 2 The other Chicago school – a sociological tradition expropriated and erased โดย Michael Seltzer ศาสตราจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยออสโลและอาร์เคอร์ชัส (Oslo and Akershus University) และ Marit Halda ศาสตราจารย์ประจำคณะสังคมสงเคราะห์ สาขาวิชาสวัสดิการเด็กและสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยออสโล ประเทศนอร์เวย์

บทความนำเสนอการพัฒนาการของสังคมวิทยากับสังคมสงเคราะห์ในสหรัฐอเมริกาด้วยวิธีการศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์ โดยผู้เขียนตั้งเป้าหมายไว้สองประการ คือ การทำความเข้าใจบทบาทของโครงสร้างกับผู้กระทำ (Structure and Agency) ซึ่งเป็นปัญหาพื้นฐานของสังคมศาสตร์ที่ถกเถียงในทางสังคมวิทยามาเป็นเวลานาน โดยยกตัวอย่างการศึกษาความยากจนและคนยากจนในชุมชนแออัด ระหว่างนักวิจัยในมหาวิทยาลัยชิคาโกที่มีความเชื่อพื้นฐานที่ได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดวิวัฒนาการทางสังคม (Social Darwinist Dynamics) ซึ่งเชื่อว่าผู้กระทำ (Agent) มีอำนาจกำหนดวิถีชีวิตของตนได้ด้วยศักยภาพของตนเองภายใต้สภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลเพียงเล็กน้อย

ดังนั้นความยากจนของบุคคลจึงเป็นผลมาจากตัวบุคคลนั่นเอง การแก้ปัญหาความยากจนต้องแก้ที่ตัวบุคคล แนวคิดและความเชื่อพื้นฐานในลักษณะนี้ถูกเรียกว่าแนวคิดแบบสำนักชิคาโก (Chicago school)

ในขณะที่นักสังคมสงเคราะห์หญิงที่ปฏิบัติงานในสถานสงเคราะห์ที่มีความเชื่อพื้นฐานที่ได้รับอิทธิพลจาก Friedrich Engels กับ Karl Marx ว่า โครงสร้างทางสังคม (Structure) ที่จำแนกคนในสังคมออกเป็นชนชั้นเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดความยากจน ความยากจนหรือคนจนจึงเป็นผลผลิตของโครงสร้างทางสังคม การแก้ปัญหาความยากจนต้องแก้ที่โครงสร้างสังคม ผู้เขียนเรียกแนวคิดและความเชื่อแบบนี้ว่า แนวคิดสำนักชิคาโกแบบอื่น (Other Chicago School)

กล่าวโดยสรุปคือ ในขณะที่นักสังคมวิทยาในมหาวิทยาลัยเชื่อในผลการกระทำที่เกิดจากตัวผู้กระทำ (Agent) แต่นักสังคมสงเคราะห์ (หญิง) กลับเชื่อในอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมหรือโครงสร้างทางสังคม (Structure) ซึ่งเป็นความเชื่อที่แตกต่างออกไปจากความเชื่อของสังคมวิทยากระแสหลักในขณะนั้น

ประการที่สองคือ ผู้เขียนต้องการศึกษาความสำเร็จของนักสังคมสงเคราะห์ (หญิง) ที่มีความเชื่อแตกต่างออกไปจากความเชื่อกระแสหลัก ซึ่งพิสูจน์ได้จากการยอมรับความเชื่อเรื่องอิทธิพลของโครงสร้างให้เป็นแนวทางการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์ในปัจจุบัน ในขณะที่แนวคิดแบบสำนักชิคาโกกลายเป็นแนวคิดที่ล้าสมัยไม่ได้รับการยอมรับเช่นในอดีต

บทความที่ 3 The theoretical foundation of social case work โดย Siri Fjeldheim อาจารย์คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ สาขาสวัสดิการเด็กและสวัสดิการสังคม Irene Levin ศาสตราจารย์คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ สาขาสวัสดิการเด็กและสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยออสโล และ Eivind Engebretsen ศาสตราจารย์ในคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ สาขาสวัสดิการเด็กและสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยออสโล

สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มักจะถูกมองว่าเป็นศาสตร์ด้านการปฏิบัติที่มีทฤษฎีเป็นของตนเองน้อย ส่วนใหญ่หยิบยืมทฤษฎีมาจากศาสตร์อื่นๆ ตรงข้ามกับสังคมวิทยาที่สร้างทฤษฎีแต่ไม่นำไปสู่การปฏิบัติ ผลที่ตามมาคือ เมื่อนักวิจัยสายสังคมสงเคราะห์ศาสตร์พยายามวิจัยเพื่อสร้างทฤษฎีจะถูกมองข้ามหรือถูกละเลยไม่ให้ความสำคัญ

บทความนี้ผู้เขียนได้หยิบยกกรณีการสร้างทฤษฎีทางสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ที่สร้างขึ้นโดย Mary Richmond (1886-1928) และหนังสือชื่อ “What is social case work?” ซึ่งถูกเขียนขึ้นในปี ค.ศ. 1922 แต่เมื่อหนังสือตีพิมพ์และเผยแพร่ปรากฏว่าได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากนักสังคมสงเคราะห์ว่าเป็นทฤษฎีที่ไม่มีองค์ประกอบของทฤษฎีจิตวิเคราะห์อยู่เลย นับว่าเป็นหนังสือของ Mary Richmond ที่ได้รับความนิยมน้อยที่สุดในบรรดาหนังสือที่ Mary Richmond เขียนขึ้นมา โดยเฉพาะหนังสือเล่มที่สร้างชื่อเสียงให้เธอมากที่สุดเล่มหนึ่งคือ การวินิจฉัยทางสังคม (Social Diagnosis) ซึ่งอธิบายวิธีการสำรวจผู้ใช้บริการและสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวผู้ใช้บริการเพื่อนำไปเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์

ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์นำเสนอวิธีคิดของและวิธีการมองสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ของ Mary Richmond ที่มีอยู่ในหนังสือ What is social case work? ผู้เขียนพบว่าทฤษฎีที่ Richmond นำเสนอในหนังสือเล่มนี้มีพื้นฐานแนวคิด 2 ประการ คือ บุคลิกภาพ

(Personality) และ คนและสิ่งแวดล้อม (Men and Environment) ในทัศนะของ Richmond แล้ววิธีการปฏิบัติงานทางสังคมสงเคราะห์เป็นวิธีการที่เป็นพลวัตมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับสถานการณ์และผู้ใช้บริการแต่ละบุคคล หรืออาจกล่าวได้ว่า พื้นฐานแนวคิดทางปรัชญาหรือกระบวนทัศน์ทางวิชาการที่ Richmond นำเสนอนั้นคือ การปฏิบัติงานทางสังคมสงเคราะห์มีความสัมพันธ์และขึ้นอยู่กับสถานการณ์ของผู้ใช้บริการและบริบทแวดล้อม รวมทั้งเป็นการปฏิบัติงานที่มีพลวัตตลอดเวลา

ผู้เขียนได้กล่าวถึงอนาคตของสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ว่า ต้องศึกษาทบทวน ทฤษฎีที่ถูกสร้างขึ้นในอดีตและได้รับการยอมรับมาอย่างต่อเนื่อง เพื่อการสร้างสรรค์ ทฤษฎีทางสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ที่จะไม่ถูกมองข้ามขึ้นมาใหม่ในอนาคต

บทความที่ 4 Evidence and research designs in applied sociology and social work research โดย Kjeld Hogsbro ศาสตราจารย์ประจำคณะสังคมวิทยา และสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัย Aalborg ประเทศเดนมาร์ก

ทุกวันนี้สังคมสงเคราะห์ศาสตร์อยู่ในสถานะที่เผชิญหน้ากับการเรียกร้องและความต้องการให้นำผลการวิจัยมาใช้เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ (Evidence Based) เพื่อลดความผิดพลาดจากการลองผิดลองถูกในการปฏิบัติงานให้บริการของนักสังคมสงเคราะห์ เป็นผลให้นักวิจัยนำวิธีการวิจัยสังคมศาสตร์ประยุกต์มาเป็นเครื่องมือสร้างความรู้เชิงปฏิบัติจากการวิจัยกรณีศึกษา (Case study research) หรือฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ให้มีความถูกต้อง (Validity) ความน่าเชื่อถือ (Reliability) สูง และมีโอกาสเกิดความผิดพลาดต่ำเมื่อนำไปใช้งาน แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างศาสตร์สอง ศาสตร์ คือ สังคมศาสตร์ในฐานะผู้ผลิตความรู้และสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ในฐานะผู้นำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติ

บทความนี้ผู้เขียนนำเสนอพัฒนาการของหลักคิด/แนวคิดและวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ประยุกต์เพื่อสร้างผลการวิจัยที่เป็นความรู้เชิงปฏิบัติสำหรับใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ ซึ่งนับวันจะทวีความสำคัญมากขึ้นในโลกที่ต้องการธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน และคนมีข้อมูล ความรู้ รวมทั้งมีช่องทางการตรวจสอบ

และเรียกร้องให้นักสังคมสงเคราะห์ปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพภายใต้ความสำนึกรับผิดชอบ (Accountability) ต่อผู้ใช้บริการและสังคม

ผู้เขียนกล่าวถึงแนวทางการสร้างความรู้และการนำความรู้จากฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เป็นผลการวิจัยเชิงสังคมศาสตร์ประยุกต์มาใช้ 2 ประเภทคือ การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ Systematic Review (SR) เป็นกระบวนการศึกษาผลงานวิจัยเพื่อหาความรู้สำหรับการแก้ปัญหาการปฏิบัติงาน โดยมีขั้นตอนประกอบด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์และคำถามการทบทวนวรรณกรรม การกำหนดกรอบในการทบทวน เกณฑ์การคัดเลือกผลการวิจัยสำหรับนำมาศึกษา การประเมินค่าผลการวิจัยที่สามารถนำมาทบทวนเพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้สำหรับการนำไปใช้ประโยชน์ตามที่ต้องการต่อไป และ การทดลองแบบสุ่มที่มีกลุ่มทดลอง Randomized Controlled Trials (RCT) เปรียบเทียบระหว่างกลุ่มควบคุมกับกลุ่มทดลองอย่างไม่นำเอียง (Bias) ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างถูกต้อง เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติได้

ผู้เขียนหวังว่าการศึกษาศึกษาการวิจัยสังคมศาสตร์ประยุกต์เพื่อสร้างความรู้ที่เป็นฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ไปในอดีตจะช่วยให้นักวิจัยและนักสังคมสงเคราะห์รุ่นใหม่หลีกเลี่ยงความผิดพลาดที่เคยมีได้โดยไม่ต้องลองผิดลองถูกด้วยตนเอง

บทความที่ 5 The help system and its reflection theory: a sociological observation of social work โดย Werner Schirmer รองศาสตราจารย์ประจำคณะสังคมและสวัสดิการ มหาวิทยาลัย Linköping Norrköping สวีเดน และ Dimitris Michailakis ศาสตราจารย์ประจำสังคมและสวัสดิการ มหาวิทยาลัย Linköping Norrköping สวีเดน

บทความนี้ผู้เขียนนำเสนอความสัมพันธ์ของสังคมศาสตร์และสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ในฐานะผู้ตรวจสอบและผู้ถูกตรวจสอบ โดยอาศัยทฤษฎี Reflection ของ Niklas Luhmann (2012, 2013) เป็นแนวทางการวิเคราะห์

สังคมสมัยใหม่ประกอบด้วยสถาบันทางสังคมทำหน้าที่แตกต่างกันไป เช่น สถาบันการเมือง เศรษฐกิจ กฎหมาย การศึกษา ฯลฯ สถาบันทางสังคมเหล่านี้ทำหน้าที่

เติมเต็มความต้องการของคนในสังคมให้เกิดความสงบเรียบร้อย การกิจการให้ความช่วยเหลือประชาชน (Help system) เป็นหนึ่งในภารกิจทางสังคมที่รัฐจัดให้แก่ประชาชนในสังคม ซึ่งจำเป็นต้องมีการสะท้อนการดำเนินงาน (Reflection) ของสถาบันเหล่านี้

การดำเนินงานสังคมสงเคราะห์เป็นภารกิจทางสังคมที่ให้บริการแก่ประชาชนในสังคม ในขณะที่สังคมศาสตร์ผลิตแนวคิดทฤษฎีขึ้นมาเพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงาน และตรวจสอบการดำเนินงานด้านสังคมสงเคราะห์ เช่น การบริหารราชการแนวใหม่ (New Public Management: NPM) ฯลฯ การตรวจสอบและสะท้อนกลับ (Reflection) แก่การดำเนินงานสังคมสงเคราะห์

บทความที่ 6 Why social work and sociology need psychosocial theory โดย Elizabeth Frost รองศาสตราจารย์ประจำคณะสาธารณสุขและวิทยาศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัย West of England

ผู้เขียนนำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างสังคมศาสตร์และสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ โดยสังคมศาสตร์สร้างแนวคิดที่สำคัญหลายประการที่สังคมสงเคราะห์หยิบยืมมาใช้ เช่น การตีตรา (Stigma) เอกลักษณ์ (Identity) โครงสร้างนิยม (Structuralism) และหลังโครงสร้างนิยม (Post-structuralism)

ในปัจจุบันศาสตร์ด้านจิตสังคม (Psychosocial) ได้เข้ามามีบทบาทต่อสังคมสงเคราะห์ศาสตร์นอกเหนือจากศาสตร์ด้านจิตวิทยา นโยบายสังคม ที่มีบทบาทมาเป็นเวลานานแล้ว

บทความนี้นำเสนอ 1) สถานะการศึกษาจิตสังคมในปัจจุบันและจุดเริ่มต้นของศาสตร์ด้านจิตสังคม 2) ความสัมพันธ์ระหว่างสังคมศาสตร์และสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ นับตั้งแต่ยุคทฤษฎีมาร์กซิส (Marxism) ไปจนถึงยุคหลังโครงสร้างนิยม (Post-structuralism) และ 3) การวิจัยของจิตสังคมที่สามารถนำผลลัพธ์มาใช้ได้ทั้งในสังคมศาสตร์และสังคมสงเคราะห์ศาสตร์

บทความที่ 7 Complex issues, complex solutions: applying complexity theory in social work โดย Sheila Fish นักวิจัยประจำ Social Care

Institute for Excellence ประเทศอังกฤษ และ Mark Hardy อาจารย์ประจำคณะสังคมวิทยาและสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งยอร์ก ประเทศอังกฤษ

จากปรากฏการณ์ความล้มเหลวของการให้บริการทางสังคมสงเคราะห์จำนวนมากสะท้อนให้เห็นถึงการขาดความถูกต้องและโปร่งใสของการดำเนินงานสังคมสงเคราะห์ และส่งผลต่อความเชื่อมั่นในการดำเนินงานสังคมสงเคราะห์ในท้ายที่สุด

เนื่องจากปัจจุบันผู้กำหนดนโยบายและผู้ปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ต้องเผชิญกับความหลากหลายซับซ้อนของสถานการณ์และปัญหาที่ต้องการความรู้และทักษะความชำนาญแตกต่างจากที่ผ่านมา

ผู้เขียนนำเสนอว่า ความซับซ้อนของสถานการณ์และปัญหาเหล่านี้ต้องการความรู้และทักษะการปฏิบัติงานที่ปรับตัวอย่างต่อเนื่อง

บทความที่ 8 what happen to the social in social work? โดย Jorid Krane Hanssen รองศาสตราจารย์ประจำคณะสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยนอร์ธแลนด์ ประเทศนอร์เวย์ Gunn Strand Hutchinson รองศาสตราจารย์ประจำคณะสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยนอร์ธแลนด์ ประเทศนอร์เวย์ Rolv Lyngstad ศาสตราจารย์ประจำคณะสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยนอร์ธแลนด์ ประเทศนอร์เวย์ และ Johans Tveit Sandvin ศาสตราจารย์ประจำคณะสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยนอร์ธแลนด์ ประเทศนอร์เวย์

ในขณะที่องค์การด้านสังคมสงเคราะห์ระหว่างประเทศ เช่น IASSW⁴, ICSW⁵, IFSW⁶ ชี้ให้เห็นว่าการดำเนินงานสังคมสงเคราะห์ต้องคำนึงถึงสังคมโดยรวม และมีเป้าหมายลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำของประชากรโลก แต่ในความเป็นจริงกลับพบว่าการดำเนินงานด้านสังคมสงเคราะห์เบี่ยงเบนไปจากความต้องการนั้น เนื่องจากพบว่า “สังคมโดยรวม” ได้สูญหายไปจากการศึกษาหรือการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ในยุคที่สังคมสงเคราะห์ถูกรองรับโดยแนวคิดเสรีนิยมใหม่ (Neoliberalism) ที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับแนวทางหลัก 3 ประการ ได้แก่ ความเป็นปัจเจกบุคคล (Individualism)

⁴ International Association of School of Social Work and Social Welfare.

⁵ International Council of Welfare.

⁶ International Federation of Social Workers.

มาตรฐานการปฏิบัติงาน (Standardization) และการปฏิบัติงานโดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ (Evidence-based) ทำให้ละเลยการคำนึงถึงผลกระทบของการปฏิบัติงานที่มีต่อสังคมหลายๆ ประการ เช่น การเป็นกลุ่มทางสังคม ความสัมพันธ์ทางสังคม ฯลฯ การคำนึงถึงผลกระทบทางสังคมไม่ได้สูญหายไปจากสังคมสงเคราะห์ศาสตร์เท่านั้น แต่ในการศึกษาสังคมศาสตร์ก็มีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกันด้วย

บทความนี้ผู้เขียนนำเสนอรายละเอียดพร้อมทั้งวิเคราะห์สาเหตุที่แนวโน้มการดำเนินงานดังกล่าวเข้ามามีบทบาทต่อสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ซึ่งเป็นการปฏิบัติงานแบบวิชาชีพโดยมีหลักการและจริยธรรมกำกับรวมทั้งเป็นหลักสูตรการศึกษาในสถาบันการศึกษาไปพร้อมๆ กัน ผู้เขียนได้นำเสนอ 1) ภาพลักษณ์ของสังคมโดยรวมที่แสดงผ่านการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ในสถานการณ์ปัจจุบัน 2) มาตรฐานการปฏิบัติที่มีบทบาทครอบงำการปฏิบัติงานแบบวิชาชีพ 3) มุมมองต่อผลกระทบของปัญหาสังคมที่มีต่อปัจเจกบุคคลไม่ใช่ต่อสังคม ในท้ายสุดผู้เขียนพยายามสะท้อนให้เห็นผลกระทบของการดำเนินงานสังคมสงเคราะห์ที่มีต่อสังคมโดยรวม

หนังสือเล่มนี้ไม่จำเป็นต้องอ่านเรียงลำดับจากบทนำไปจนถึงบทสุดท้าย แต่จะเลือกอ่านบทใดบทหนึ่งที่สนใจก็ได้ เพราะแต่ละบทเป็นบทความที่มีความสมบูรณ์ในตนเอง เมื่ออ่านหนังสือเล่มนี้จบจะทำให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างสังคมศาสตร์และสังคมสงเคราะห์ศาสตร์มากขึ้นทั้งในเชิงประวัติศาสตร์ ความรู้ และการปฏิบัติ ทำให้มุมมองต่อสังคมศาสตร์และสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ขยายขอบเขตมากขึ้นกว่าเดิม และเข้าใจคำพูดที่กล่าวว่า “สังคมสงเคราะห์ศาสตร์เป็นบูรณาการศาสตร์” มากขึ้น แนะนำสำหรับนักวิชาการและผู้สนใจทั่วไปที่สนใจสังคมศาสตร์และสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ เพื่อเปิดโลกทัศน์ทางวิชาการสำหรับพัฒนาองค์ความรู้ที่จะนำไปสู่การพัฒนาการปฏิบัติให้ดียิ่งขึ้น

.....

หลักเกณฑ์การเสนอบทความเพื่อตีพิมพ์ ในวารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

1. เป็นบทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยด้านสังคมสงเคราะห์ สวัสดิการสังคมและการบริหารสังคม (เช่น องค์ความรู้ด้านสวัสดิการแรงงาน การพัฒนาชุมชน การศึกษา สังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์ฝ่ายกายและฝ่ายจิต สังคมสงเคราะห์ในกระบวนการยุติธรรม ฯลฯ) ที่ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในที่ใดมาก่อน
2. เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ
3. ระบุชื่อบทความ ชื่อ-นามสกุลจริง (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) ตำแหน่งทางวิชาการ สถานที่ทำงานของผู้เขียนบทความ และ E-mail
4. ส่งต้นฉบับบทความมีความยาวไม่เกิน 20 หน้ากระดาษ A4 จำนวน 2 ชุด พร้อมทั้งส่งแผ่นบันทึกข้อมูลบทความ 1 แผ่น ไปยัง “บรรณาธิการวารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต เลขที่ 99 หมู่ที่ 18 ถ.พหลโยธิน ต.คลองหนึ่ง อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี 12120” ข้อความในบทความพิมพ์ด้วยโปรแกรม Microsoft Word ใช้ขนาดตัวอักษร 16 รูปแบบ ตัวอักษร TH Sarabun New
5. บทความต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มีความยาวไม่เกินหนึ่งหน้ากระดาษ A4 โดยระบุชื่อบทความ ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน คำสำคัญ เนื้อความ
6. หากเป็นงานแปลหรือเรียบเรียงจากภาษาต่างประเทศ ต้องมีหลักฐานการอนุญาตให้ตีพิมพ์เป็นลายลักษณ์อักษรจากเจ้าของลิขสิทธิ์
7. เกณฑ์การพิจารณา มีดังนี้

7.1 กองบรรณาธิการจะพิจารณาเบื้องต้น

- 7.2 ผู้ทรงคุณวุฒิ (ผู้ประเมินบทความ) เป็นผู้พิจารณาเนื้อหาสาระ ตรวจสอบความถูกต้อง และคุณภาพทางวิชาการ
8. กองบรรณาธิการจะไม่คัดต้นฉบับและแผ่นบันทึกข้อมูลให้กับเจ้าของบทความ
 9. ลิขสิทธิ์บทความเป็นของผู้เขียนและสงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย การตีพิมพ์ซ้ำต้องได้รับอนุญาตจากผู้เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร ในกรณีที่มีแหล่งเงินทุน จะต้องมีการอนุญาตให้ส่งบทความเป็นลายลักษณ์อักษรจากแหล่งเงินทุนด้วย
 10. ผู้เขียนบทความซึ่งมีค่าใช้จ่ายเป็นบทความที่ส่งเพื่อให้จบตามหลักสูตรการศึกษา หากได้รับการตีพิมพ์จะได้รับวารสารเป็นอภินันทนาการ จำนวน 1 เล่ม

การอ้างอิงเอกสาร

การอ้างอิงใช้การอ้างอิงแบบนามปี และการเขียนรายการอ้างอิงตามแบบของ APA (American Psychological Association) ดังตัวอย่าง

พรทิพย์ กาญจนนิต และคณะ. (2546). *การจัดการความรู้: สู่วงจรคุณภาพที่เพิ่มพูน*. กรุงเทพฯ: สำนักปลัดทบวงมหาวิทยาลัย.

Axinn, J., & Levin, H. (1997). *Social Welfare: A History of the American Response to Need*. 4th ed. White Plains, NY: Longman.

ขั้นตอนการส่งบทความของวารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์

ผู้เขียนจะต้องดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1) การกรอกรายละเอียดแบบฟอร์ม

- 1.1 ผู้เขียนจะต้อง download แบบฟอร์มเพื่อกรอกประวัติส่วนตัว
- 1.2 ผู้เขียนต้องทำจดหมาย/บันทึกข้อความเพื่อขอส่งบทความพิจารณาตีพิมพ์เป็นลายลักษณ์อักษรจากต้นสังกัด (กรณีนักศึกษาทำในลักษณะจดหมายทั่วไป และลงชื่อนักศึกษาผู้ขอส่งบทความ)

2) การส่งต้นฉบับ

- 1.1 ผู้เขียนจะต้องนำต้นฉบับตามข้อกำหนดรูปแบบวารสาร จำนวน 3 ชุด พร้อมไฟล์ Word Document ในแผ่น ซีดีรอม (CD Rom 1) แผ่นส่งด้วยตนเอง หรือไปรษณีย์มาที่กองบรรณาธิการวารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ เขตพระนคร กทม.10200

1.2 กรณีส่ง E-Mail มายังกองบรรณาธิการ ทางกองบรรณาธิการจะดำเนินการพิจารณาบทความของท่านก็ต่อเมื่อได้รับเอกสารต้นฉบับครบถ้วนแล้วเท่านั้น

3) การพิจารณาบทความจากผู้ทรงคุณวุฒิ

บทความจะได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ พิจารณอย่างน้อย 2 ท่าน ต่อ 1 เรื่อง และจะส่งผลการพิจารณาไปให้ผู้เขียนตามที่กรอกรายละเอียดในแบบฟอร์มข้างต้น

ขั้นตอนการพิจารณาดังนี้

1.1 กรณีที่บทความผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิโดยไม่ต้องปรับแก้ไข ผู้เขียนจะได้รับใบตอบรับการตีพิมพ์เผยแพร่

1.2 กรณีที่บทความผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วลงความเห็นว่าจะปรับแก้ไข ตามคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิก่อนจึงจะจัดพิมพ์ผลงานได้ ท่านจะไม่ได้รับใบตอบรับการตีพิมพ์เผยแพร่จนกว่าส่งผลงานที่ปรับแก้ตามข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิมาให้พิจารณาใหม่ (แก้ไขภายใน 7 วัน)

1.3 กรณีที่บทความไม่ผ่านการพิจารณา จากผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านจะไม่ได้รับใบตอบรับการตีพิมพ์เผยแพร่ (ทางกองบรรณาธิการจะติดต่อท่านกลับตามเบอร์ติดต่อที่ให้ไว้ข้างต้น และจะไม่ส่งต้นฉบับคืนให้แก่ผู้เขียนบทความ)

**แบบฟอร์มเสนอบทความเพื่อรับการพิจารณาตีพิมพ์
ในวารสารสังคมสงเคราะห์
(ส่งแนบมาพร้อมกับบทความ)**

เรียนบรรณาธิการ

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว).....รหัสนักศึกษา.....

ตำแหน่งทางวิชาการ / สาขา / หมวดวิชา (โปรดระบุ).....

หน่วยงาน / สังกัด / คณะ

ขอส่งบทความวิจัย (Research Article)

.....บทความวิชาการ (Academic Article)

ชื่อเรื่อง (ไทย).....

.....

ชื่อเรื่อง (อังกฤษ)

.....

ชื่อผู้เขียน คนที่ 1

ชื่อผู้เขียน คนที่ 2

ชื่อผู้เขียน คนที่ 3

ชื่อผู้เขียน คนที่ 4

(กรณีผู้เขียนหลายคนกองบรรณาธิการขอสงวนให้ใช้ชื่อผู้เขียนหลักเพียงคนเดียว

ในบทความที่ได้รับการตีพิมพ์)

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก

.....

.....

โทรศัพท์ที่ทำงาน.....โทรศัพท์มือถือ.....

โทรสาร..... E-Mail.....

ข้าพเจ้ารับรองว่าบทความนี้

() เป็นผลงานของข้าพเจ้าแต่เพียงผู้เดียว

() เป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้ร่วมงานตามชื่อที่ระบุในบทความจริง

โดยบทความนี้ไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อนนับจากวันที่ข้าพเจ้าได้ส่ง
บทความฉบับนี้มายังกองบรรณาธิการวารสาร

ผู้เขียน.....

(.....)

วันที่.....

หมายเหตุ : โปรดระบุชื่อทุนวิจัย (ถ้ามี)

.....
.....
.....

วิธีการเขียนบทความ

บทความวิชาการที่จะตีพิมพ์ในวารสารคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มีส่วนประกอบดังต่อไปนี้

1) **ชื่อเรื่อง (Title)** การกำหนดชื่อเรื่อง ต้องใช้ภาษาที่เป็นทางการ ชื่อเรื่องชัดเจน ตรงไปตรงมา และครอบคลุมประเด็นของเรื่องและมีความยาวไม่เกิน 100 ตัวอักษร ชื่อเรื่องจะต้องสื่อถึงเนื้อหาของเรื่อง ซึ่งต้องมีลักษณะที่เจาะลึก ไม่กว้างเกินไป มีความใหม่และน่าสนใจ สอดคล้องกับเวลา สถานการณ์และนโยบายของวารสาร

2) **บทคัดย่อ (Abstract)** ควรเขียนให้สั้น กระชับ เน้นประเด็นสำคัญของงานที่ต้องการนำเสนอจริงๆ มีความยาวไม่เกิน 10 ถึง 15 บรรทัด โดยบทคัดย่อมักจะประกอบด้วยเนื้อหาสามส่วน คือ เกริ่นนำ สิ่งที่ทำ และสรุปผลสำคัญที่ได้ ซึ่งอ่านแล้วต้องเห็นภาพรวมทั้งหมดของงาน ควรมีคำสำคัญ (Keyword) อยู่ในย่อหน้าต่อจากบทคัดย่อ เพื่อให้ระบบสืบค้นฐานข้อมูลตรวจพบ

3) **บทนำหรือคำนำ (Introduction)** ส่วนนี้จะเป็นส่วนที่ผู้เขียนจงใจให้ผู้อ่านเกิดความสนใจในเนื้อเรื่อนั้นๆ ซึ่งสามารถใช้วิธีการและเทคนิคต่างๆ ตามแต่ผู้เขียนจะเห็นสมควร เช่น อาจใช้ภาษาที่กระตุ้น จูงใจผู้อ่านหรือยกปัญหาที่กำลังเป็นที่สนใจขณะนั้นขึ้นมาอภิปราย หรือตั้งประเด็นคำถามหรือปัญหาที่ท้าทายความคิดของผู้อ่านหรืออาจจะกล่าวถึงประโยชน์ที่ผู้อ่านจะได้รับจากการอ่าน เป็นต้น นอกจากจะเป็นส่วนที่ใช้จูงใจผู้อ่าน ส่วนนำเป็นส่วนที่ผู้เขียนสามารถกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการเขียนบทความนั้น หรือให้คำชี้แจงที่มาของการเขียนบทความนั้นๆ รวมทั้งขอบเขตของบทความนั้น เพื่อช่วยให้ผู้อ่านไม่คาดหวังเกินขอบเขตที่กำหนด

นอกจากนั้น ผู้เขียนอาจใช้ส่วนนำนี้ในการปูพื้นฐานในการอ่านที่ควรจะอ่านเรื่อนั้นให้แก่ผู้อ่านหรือให้กรอบแนวคิดที่จะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาสาระที่นำเสนอต่อไป

บทนำประกอบด้วย

(1) หลักการและเหตุผล (Rationale) หรือความเป็นมาของภูมิหลัง (Background) หรือความสำคัญของเรื่องที่เขียน (Justification) หัวข้อนี้จะทำให้ผู้อ่านได้ทราบเป็นพื้นฐานไว้ก่อนว่าเรื่องที่เลือกมาเขียนมีความสำคัญหรือมีความเป็นมาอย่างไร เหตุผลใดผู้เขียนจึงเลือกเรื่องดังกล่าวมาเขียน ในการเขียนบทนำในย่อหน้าแรกซึ่งถือว่าเป็นการเปิดตัวบทความทางวิชาการและเป็นย่อหน้าที่ดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน

(2) วัตถุประสงค์ เป็นการเขียนว่าในการเขียนบทความในครั้งนี้ต้องการให้ผู้อ่านได้ทราบเรื่องอะไรบ้าง โดยจำนวนวัตถุประสงค์ในแต่ละข้อไม่ควรมีมากเกินไปและวัตถุประสงค์แต่ละหัวข้อจะต้องสอดคล้องกับเรื่องหรือเนื้อหาของบทความ

(3) ขอบเขตของเรื่อง ที่ผู้เขียนต้องการจะบอกกล่าวให้ผู้อ่านทราบและเข้าใจตรงกันเพื่อเป็นกรอบในการอ่านโดยการเขียนขอบเขตนั้น อาจขึ้นอยู่กับปัจจัยในการเขียน ได้แก่ ความยาวของงานที่เขียน หากมีความยาวไม่มากก็ควรกำหนดขอบเขตการเขียนให้แคบลงไม่เช่นนั้นผู้เขียนจะไม่สามารถนำเสนอเรื่องได้ครบถ้วนสมบูรณ์และระยะเวลาที่ต้องรวบรวมข้อมูล กำหนดเรื่องที่จะเขียนลึกซึ้ง สลับซับซ้อนหรือเป็นเรื่องเชิงเทคนิคอาจจะยากต่อการรวบรวมข้อมูลและเรียบเรียงเนื้อเรื่อง ดังนั้นหากมีเวลาน้อยก็ควรพิจารณาเขียนเรื่องที่มีขอบเขตไม่กว้างหรือสลับซับซ้อนไม่มากนัก

(4) คำจำกัดความหรือนิยามต่างๆ ที่ผู้เขียนเห็นว่าควรระบุไว้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในกรณีที่คำเหล่านั้นผู้เขียนใช้ในความหมายที่แตกต่างจากความหมายทั่วไปหรือเป็นคำที่ผู้อ่านอาจจะไม่เข้าใจ

4) เนื้อเรื่อง (Body) การเขียนส่วนเนื้อเรื่องจะต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ประกอบกัน กล่าวคือ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์ (Sciences) นั้นเป็นหลักวิชาการที่ผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงในการเขียน ได้แก่ กรอบแนวความคิด (Conceptual framework) ที่ผู้เขียนใช้ในการเขียนจะต้องแสดงให้เห็นความเชื่อมโยงของเหตุผลที่นำไปสู่ผล (Causal relationship) การอ้างอิงข้อมูลต่างๆ ในส่วนศิลป์ (Art) ได้แก่ ศิลป์ในการใช้ภาษาเพื่อ

นำเสนอเรื่องที่เขียน การลำดับความ การบรรยาย วิธีการอ้างอิง สถิติและข้อมูลต่างๆ ที่ใช้ในการประกอบเรื่องที่เขียน เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจและประทับใจมากที่สุด

5) ส่วนสรุป รวมถึงข้อเสนอแนะสำหรับบทความวิจัย บทความทางวิชาการที่ดีควรมีการสรุปประเด็นสำคัญๆ ของบทความนั้นๆ ซึ่งอาจทำในลักษณะที่เป็นการย่อคือการเลือกเก็บประเด็นสำคัญๆ ของบทความนั้นๆ มาเขียนรวมกันไว้อย่างสั้นๆ ทำย่อบทหรือ อาจใช้วิธีการบอกผลลัพธ์ว่า สิ่งที่กำลังมาามีความสำคัญอย่างไร สามารถนำไปใช้อะไรได้บ้าง หรือจะทำให้เกิดอะไรต่อไป หรืออาจใช้วิธีการตั้งคำถามหรือให้ประเด็นทิ้งท้ายกระตุ้นให้ผู้อ่านไปสืบเสาะแสวงหาความรู้หรือคิดค้นพัฒนาเรื่องนั้นต่อไป งานเขียนที่ดีควรมีการสรุปในลักษณะใดลักษณะหนึ่งเสมอ

6) ส่วนอ้างอิง เนื่องจากบทความวิชาการ เป็นงานที่เขียนขึ้นบนพื้นฐานของวิชาการที่ได้มีการศึกษา ค้นคว้า วิจัยกันมาแล้ว และการวิเคราะห์วิจารณ์อาจมีการเชื่อมโยงกับผลงานของผู้อื่น จึงจำเป็นต้องมีการอ้างอิงเมื่อนำบทความหรือผลงานของผู้อื่นมาให้โดยการระบุให้ชัดเจนว่าเป็นงานของใคร ทำเมื่อไหร่และนำมาจากไหน เป็นการให้เกียรติเจ้าของงาน และประกาศให้ผู้อื่นรับรู้ ว่า ส่วนนั้นไม่ใช่ความคิดของผู้อื่น รวมทั้งเป็นการให้หลักฐานแก่ผู้อ่าน ให้ผู้อ่านสามารถไปสืบเสาะแสวงหาความรู้เพิ่มเติม หรือติดตามตรวจสอบหลักฐานได้ การอ้างอิงควรจะเป็นการกระทำอย่างมีจุดหมาย เพื่อให้ผู้อ่านได้ทราบแหล่งที่มาของความรู้ และช่วยให้ผู้อ่านมีโอกาสหาความรู้เพิ่มขึ้นและเป็นการแสดงว่าสิ่งที่นำมากล่าวมีหลักฐานควรเชื่อถือได้เพียงใด ความรู้พื้นฐานๆ เป็นสิ่งที่ผู้อ่านเข้าใจได้ง่าย ไม่จำเป็นต้องมีการสืบค้นอะไรอีก ไม่จำเป็นต้องมีการอ้างอิง ควรอ้างอิงเท่าที่จำเป็น การอ้างอิงมากเกินไปจนจำเป็นทำให้บทความดูรุ่มร่าม และก่อความรำคาญในการอ่านได้

นอกจากนั้น พึงตระหนักอยู่เสมอว่าการคัดลอกงานของผู้อื่นนั้นทำได้ แต่ต้องเป็นการนำมาเพื่ออธิบายสนับสนุนเท่านั้น มิใช่ลอกเอามาเป็นเนื้อหาของตน